

46 Révai József Ady-könyve

Az elmúlt negyedszázadban nagy hallgatás, kényszeredett némaság lebegett irodalmi életünk fölött: Ady szellemi örökségének megtagadása, Ady irodalmi és történelmi jelentőségének szándékos elhanyagolása. Voltak évek, amikor ki sem ejtették Ady nevét. A kegyelet ugyan iratott néhány Ady-tanulmányt, ezek azonban részekre szabdták az Ady-lirát s így látunk teológus Adyt, kuruc Adyt, — kiszakítva a maga társadalmi valóságából — szimbólista Adyt s még tovább menve: forradalmár és ellenforradalmár, antiszemita és filoszemita Adyt. Ezekben a Ady-képekben nem a következtetés egyoldalúsága a megdöbbentő, hanem az a mód, ahogy az egyes tanulmányírók hozzányúltak az Ady-problémához. Az Ady-lírának csak egyes területeit szakították ki s meg sem kísérelték a teljességet, nem próbálták meg közös nevezőre hozni az ellentmondásokat. Utóljára — 1934-ben — Bölöni György szép és lelkiismeretes könyve kísérelte meg az egyedül lehetséges feladatot meglátni az egységet Ady sokszínű s annyiszor ellentmondásos lírájában.

Most itt van előttünk Révai József Ady-könyve. Révai a teljes Adyt mutatja be. Az ő meglátásában Ady nem az a búsmagyar ellenforradalmi költő, akinek például Makkai Sándor látta, de nem is szocialista, mint ahogy sokan jóhiszeműen állították. Adyt korának társadalmi harcaiba állítja be, megmutatja a korabeli társadalmi valóság ellentmondásait s ezeknek az ellentmondásoknak hatását, megnyilvánulását keresi Ady lírájában.

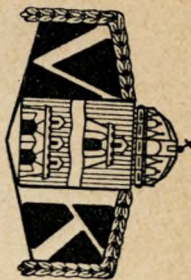
Ady a magyar polgári-demokrata forradalom harcosa volt. De már korán észrevette a polgári társadalom rothadását, hazugságát s az egész rendszert átmenetnek, szükséges rossznak tartotta. Benne a magyar népforrhadalom nagy hagyományai éltek s kortársai között — épp úgy, mint valamikor Petőfi a maga korában — egyedül ő harcolt a népért —, a magyar forradalmat a magyar parasztság és munkásság forradalmává akarta tenni. Antikapitalista volt, de túljutott Tolsztoj konzervatív patriarchalizmusán épp úgy, mint Nietzsche népelles arisztokratizmusán. Ő is átélt a nagy művész magánosságát, de — nem számítva egy-két akaratlan reakciós gesztusát — nem a demokrácia ellen fordult, hanem az ellen a polgári társadalom rend ellen, amely szürkivé teszi az életet, megöli az emberek vágyát a teljes élet után. „Ady elindul a Parnasszus felé, de nem azért, hogy kivonuljon az életből, hanem hogy magát az életet, az egész életet Parnasszussá változtassa.”

Ady tehát utálta a burzsoá társadalmi rendet. De nem visszafelé tekintett, a reakciós patriarchalizmus világába, hanem ellenkezőleg: egy szakasszal megelőzte a fejlődést. Ady nem szocialista, de vágyik a szocializmus után. Élete végéig becsületesen harcolt a polgári demokráciáért, melyet szíve mélyén utált, ugyanakkor túl is jutott rajta. Egész politikai költészetét aláfesti a demokrácia és a szocializmus viszonyának ellentmondásos álma és sóvárgása. „Mindez együttvéve adja Ady lírájának azt a többszínűséget: forradalmisággal aláfestett kiábrándultságot és kétségbeeséssel átítatott forradalmiságot, mely őt a 20. századbeli polgári Európa költészetének legnagyobb alakjává avatja. Ez a tja őt egyben a legnemzetibb, a magyar talajban legmélyebben gyökerező költővé.”

Mert Ady minden ízében nemzeti költő. Haragja ezért irányul a nép ellen is, mivel ez tunya, tétlen és nem ismeri fel harci feladatait. Adyban mindig volt forradalmi lokálpatriotizmus. A magyarságot azért ostromozta, mert nem csinálta meg a maga nagy forradalmát. Ezért forradalmi verseiben is állandó a pesszimizmus.

Nem emelhetjük ki ennek az új Ady-könyvnek minden szempontját, nem mutathatunk rá teljes gazdaságára. Révai József könyve a leglelkiismeretesebb Ady-kommentár, amelyet eddig olvastunk. De jelentősége ennél is nagyobb. A magyar irodalomkutatás számára nyit új utakat, vet fel új szempontokat, épp úgy, mint Lukács György kitűnő tanulmánykötete (*Írástudók felelősége*). Talán nem minden szempontjával értünk egyet. Ady dekadenciáját — mert kétségtelenül hanyatló világot képviselt — talán másképpen fogalmazzuk meg. Hiányzik a kötetből Ady költészetének formai elemzése is. De könyve így is az első jó sikerült kísérlet — s nem egy ponton, végleges megoldás — Ady Endre nagyságának, az Ady-lira jelentőségének megmutatására.

Kelemen János.

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Budapestre vonatkozó újságcikkek				Osztályozás
Szerző:	Révai József	Hely:	Ady Endre	92
Cím:	Ady könyve	Idő:	1945.	
Forrás:	Magyar irodalom	Személy:		
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)	Helyszám

Székesfehérvári házi nyomda 1926 — 8891